

ANTI KONCEPCE

Starověk

Antikoncepce v dávných časech byla něčím, co stálo zcela proti obecnému názoru společnosti, že rodina má mít co nejvíce dětí a hlavním posláním ženy je děti rodit. Přesto se zdá, že si již tehdy dokázaly ženy pomoci, i když samozřejmě primitivními prostředky, které nemusely být vždy úspěšné. Navíc to určitě dělala jen nepatrná část z nich. Již proto, že manželka musela svému manželovi porodit děti, nejlépe syna. Bezdětná manželka mohla být podle zákonů mnoha starověkých společností vyhnána, muž se s ní mohl rozvést či si mohl přivést druhou ženu, která by mu děti dala. Proto starost mnoha žen bylo spíše otěhotnět, než aby otěhotnění bránily.

V mnoha staroegyptských papyrech, stejně jako na mezopotamských hlíněných tabulkách se dochovaly rady lékařů, jak zařídit, aby žena přišla do jiného stavu. Většina praktik vycházela z používání přírodních léků, ale doporučovaly se také rozmanité pověrečné praktiky a samozřejmě také cesta obrátit se o pomoc k bohům (a věnovat tučný dar chrámu). Na situaci, kdy žena byla neplodná, pamatovaly i nejstarší zákony. Muž mohl neplodnou ženu zapudit, jenže to nebylo tak jednoduché. Žena měla ve starověku značná majetková práva, určitě mnohem větší než v 19. století (proto také starověk nezná feminismus). Navíc z díkce mnoha dávných zpráv vyplývá, že důvodem, proč se muž nechtěl rozejít s neplodnou ženou, byl zcela obyčejný a lidský fakt, že ji měl rád. Proto existovala ve starověku možnost zástupného porodu. Muž si opatřil otrokyni, kterou přivedl do jiného stavu. Když pak otrokyně rodila, lehla si neplodná manželka pod ni, aby dítě z lůna otrokyně vypadlo na ni. Tím se stala symbolicky jeho matkou ona, dítě mělo všechna legální dědická práva. Otro-

kyně nadále nesměla na dítě uplatňovat žádné mateřské nároky, nesměla se ani povyšovat nad legální manželku (jak výslovně připomínaly mezopotamské zákony), ale na druhou stranu měla doživotní jistotu – nesměla být prodána jinam a měla mít právo na lepší zacházení.

Zatímco vdané ženy spíše hledaly prostředky, jak přivést na svět děti, ženy, které se živily prostitucí, měly problém opačný. Právě ony s největší pravděpodobností používaly nejstarší primitivní antikoncepci. Mnoho dokladů se dochovalo především v Mezopotámii. Zde patřil k nejvýznamnějším kult bohyně plodnosti a války Ištar. Této bohyni sloužily celé zástupy kněžek, jež přenášely milost a sílu této bohyně na muže. Za návštěvu chrámu a služby kněžek samozřejmě muži platili, a pokud byli spokojení, dávali navíc i štědré dary. Chrámová prostituce byla běžná v Sumeru, Babylonii i Akkadu. V čele kněžek bohyně Ištar stála velekněžka, jež milost bohyně přenášela jen na nejvýznamnější návštěvníky (často jen na panovníka). Erotické rituály, spojené s kultem plodnosti, vznikly nejspíše v 7. tisíciletí př. n. l. Ale protože šlo o náboženský obřad, měla velekněžka zakázáno otěhotnět. Navíc by se tím dostalo do rukou kněží panovníkovo dítě, což by mohlo vyvolat problémy při budoucím obsazování trůnu. Pokud by tedy velekněžka otěhotněla (a bylo jedno, s kým ve skutečnosti), byla by přísně potrestána a okamžitě zbavena prestižního úřadu.

Ostatní chrámové kněžky se dělily do několika kategorií, obvykle podle toho, z jaké rodiny pocházely, od dcer nejbohatších velmožů až po chudačky. Většina se směla vdávat a některé mohly mít i děti, ale i v jejich případě se předpokládalo, že půjde o děti „ze sémě zasetého jejím mužem“. Již z díkce tohoto ustanovení je zřejmé, že si chrámové kněžky uměly celkem spolehlivě s antikoncepcí poradit. Jako jeden z prostředků se dochovala rada zavádět si před stykem s mužem kuličku uhnětenou z medu a mandlí. Ostatně pojem „babylonská nevěstka“ byl ve starověku tak proslulý, že vstoupil i do Starého zákona jako symbol hříchu.

I starověké Egyptanky znaly rozmanité antikoncepční prostředky. V lékařských papyrech je dokonce doložena meto-